

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਪਰਾਧੀ

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ ਅਤੇ ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ.ਜੇ.

ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ। 1963 ਦੀ 214-ਡੀ ਨੰ.

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮ-ਨਿਯਮ 16.38—ਦਾ ਦਾਇਰੇ—ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 1964 ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਲਈ-ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ-ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ-ਦਾ ਦਾਇਰੇ।

ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 16.38 ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਬੇਕਾਬੂ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ, ਜੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣਾ। ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪੁਨਰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਐਕਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਆਮ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ

-2-

ਹੋਏ, ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣਾ। ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ; ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਅਰਥ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਟਰ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 13 ਅਗਸਤ, ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 439/561 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ, 1963, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ।

ਫਰੈਂਕ ਐਂਥਨੀ ਅਤੇ ਡੀ.ਆਰ. ਸਹਿਗਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ.

ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਿਆਲ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਵ ਦਿਆਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ

ਨਿਰਣਾ

ਦੁਆ ਜੇ.—ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ., ਮਿਤੀ 20 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿੰਦੂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਥ ਇੱਕ ਅਖੌਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੇਟ ਥਾਣੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਸ਼ਾਖਾ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5^2) ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਨਤਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇੱਕ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ 70. ਇਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16.38 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਵਾਰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ

ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ

-3-

ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਨਿਯਮ 16.38 ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਨੇ 13 ਅਗਸਤ, 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 16.38 ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ।

ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਉਪਾਧਿਆ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(1), ਅਤੇ ਚੰਨਣ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਐਲ.ਪੀ.ਏ. 1961 ਦਾ ਨੰਬਰ 68-ਡੀ, 23 ਜਨਵਰੀ 1963 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ; ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਿਲਾਇੰਸ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਪਾਂਡਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਂਬੇ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਨਿਰਦਿਸ਼ਟ x ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਵਤਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16.38, ਦੁਆ 'ਤੇ, ਜੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇਸ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“16.38(1) ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ।

-4-

(2) ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੱਲੇਗਾ, ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਭਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਿਯਮ 16.24 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਖੁਦ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

(4) ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬੇਤੁਕੀ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ। "ਰਸਮੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ।"

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਥਨੀ ਨੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ

-5-

ਸਮਰਥਨ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਖਿੱਚੀ ਹੈ ਗਰੇਵਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ, ਜੇ., ਜਗਨ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ (3), ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ।”

ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ: -

“ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਉਸਦਾ ਮਨ ਉਸ

ਨੂੰ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸ਼੍ਰੀ ਐਂਥਨੀ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਨਾ 40 ਅਤੇ 41 'ਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

“ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਹਿਲੀ

-6-

ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਕੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਨ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”

ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16.38 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਵਿਦਵਤਾ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਐਂਥਨੀ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ਕਿ ਆਮ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨਿਯਮ 16.38 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਵ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। , ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਅੱਗੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ (ਫਾਲਸ਼ੋ ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੇ.) ਦੇ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਰੈਗੂਲਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 256-ਡੀ ਆਫ 1962

ਵਿੱਚ 4 ਮਾਰਚ, 1964 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ (ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ) ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਘੋਰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਨੂੰ 3 ਸਤੰਬਰ, 1957 ਨੂੰ, ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ (ਸੈਂਟਰਲ) ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਵੀ। ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮ 16.38 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 16, ਵਾਲੀਅਮ II ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਯਮ 16.38 ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਬਾਬੂ ਰਾਮ

-7-

ਉਪਾਧਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਹਿਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਉਪਾਧਿਆ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗਰੇਵਰ, ਜੇ., ਜਗਨ) ਨਾਥਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ; ਨੇ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਟੇਕ ਚੰਦ ਜੇ. ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ. ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਿੱਟ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਨਾਲ. 27 ਜਨਵਰੀ, 1959 ਨੂੰ ਐਫ.ਏ. ਸਟੈਨਲੀ ਬਨਾਮ ਦਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਦਿੱਲੀ, ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 29-ਡੀ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ; ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੈਂਚ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਐਂਥਨੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਧਿਰ ਵਿਰੁੱਧ

ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅੰਤਰ, ਵਕੀਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਭਾਗੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ। ਜੇ ਕੇ ਕਾਟਨ ਸਪਿਨਿੰਗ ਐਂਡ ਵੀਵਿੰਗ ਮਿੱਲਜ਼, ਕੰਪਨੀ, ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (4); ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ 46 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ

-8-

ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਛਮਣਦਾਸ ਕੇਵਲਰਾਮ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।(5), ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਠੋਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਗੋਂ ਵਿਧੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਿਆਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ

ਦੇ ਇੱਕ ਠੋਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਉਪਾਧਿਆ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 190 ਅਤੇ 196 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। . ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ, ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਪਰਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਜਾਂ ਪੂਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਵੱਲ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 16.38 ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। , ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ

-9-

ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਜੋ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 16 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਸਜ਼ਾ" ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮ 16.1 ਦੇ ਨਿਯਮ 16.1 ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ. ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:-

"ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਭਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ,

ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੇਰੈਂਟ ਐਕਟ (1861 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ V) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੇਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ. ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪੁਨਰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਆਮ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲਾ ਨਿਯਮ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਨਿਯਮ-ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਉਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਹੈ। ਫਰੇਮ

-10-

ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "1961 ਦੇ ਐਕਟ V ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਤੇ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ"। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਘਟੀਆ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਆਦਿ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੋ ਭਾਗ, ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਯਮ 16.38 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਵੀ, ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ (ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਜਾਂ ਸੇਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤ੍ਰਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Govinder Singh

TRANSLATOR

